

## Kirkelige Blandinger.

(Meddelte af Adjunkt C. E. Thorup.)

---

**N**edenstaaende Bidrag til Oplysning af vore kirkelige Forholde i ældre Tider ere udvalgte af forskjellige Indberetninger til Biskop J. C. Bloch i Ribe fra Præster i Stiftet, hvoraf her alene meddeles de Efterretninger, som haves om Præsterne før og efter Reformationen indtil 1617, om Maaden, hvorpaa de bleve kaldede, om Sogdenes Inddeling og hvad der ellers kan være af Interesse for Kirkens Historie i dette Tidsrum. — De nævnte Indberetninger findes iblandt Provst David Grönlunds efterladte Papirer, som tilhøre Ribe Skoles Bibliothek.

### I. Seest.

(Af Indberetningen er kun det første Ark bevaret, men Forfatteren maa have været Præsten Chr M. Humblet).

Anno 1070 var Hr. Reimarus formodentlig den første christne Sognepræst til Wonsild og Dalbye, som ere de nærmeste Nabosogne i det Slesvigske, der grændser til Seest; men paa de Tider har uden Tvivl Seest Kirke ikke været til; thi 1071 blev Weistrup Kirke bygget, ligeledes i det Slesvigske, som paa nærværende Tid er Annex til Heils; forbemeldte Reimarus blev da Præst til alle tre Kirker Wonsild, Dalbye og Weistrup; derefter findes i henved 400 Aar ingen Efterretning om Præsterne til bemeldte 3 Kirker; men

Anno 1445 blev Hr. Philippus, en papistisk Pater eller Munk, kaldet og indsat til Sognepræst for

Wonsild, Dalbye og Seest Sogne. Seest Kirke maa være bygget kort tilforn, enten 1443 eller 1444, da Weistrup Kirke formedelst sin længere Fraliggenhed er taget fra Wonsild og Dalbye og lagt til Heils, og den da opbygte Seest Kirke igjen annecteret med Wonsild og Dalbye. Bemeldte Philippus har saaledes formodentlig været den første Præst til Seest Kirke.

Anno 1488 blev Hr. Matthias Martini kaldet og indsat til Sognepræst for Wonsild, Dalbye og Seest Kirker; han var den sidste papistiske Præst.

Anno 1528 blev Hr. Anthonius Johannis F. af Brande kaldet til Sognepræst for alle tre Kirker; han var den første evangeliske Lærer<sup>1)</sup>.

Anno 1548 blev Hr. Matthias Jensen Wondsilder kaldet til Sognepræst for samme tre Kirker, indtil Anno 1566, da den Forandring skete, at Hertug Hans af Holsteen gav Seest Kirke og By til Kong Frederik den 2den under Danmarks Riges Krone, hvorpaa forbemeldte Hr. Matthiæ Jensen Wondsilders Stifsøn Hr. Hans Anthonisen blev Præst for Seest Sogn alene.

Anno 1596 blev Hr. Simon Andersen Præst, indtil Aar 1631.

## 2. Holstebro Menighed.

(Indberetning af Præsten Ebbe Kynde 1768).

Anno 1490 var Hr. Hans Knudsen Sognepræst til Holstebro og Borbjerg med 2 Kapellaner, Hr. Bertel Bloch og Hr. Peder Poulsen. Det synes vel for nærværende Tid urimeligt, at Holstebro, som ligger  $1\frac{1}{2}$  Mile fra Borbjerg og hvorimellem Meirup Sogn er beliggende, skulde nogensinde have hørt til Borbjerg; men det maa dog nok have været saa, og Holstebro og

---

<sup>1)</sup> Han maa da ogsaa have været papistisk Præst indtil 1536.

Annexet Maabjerg har ved Reformationens Tid eller nogen Tid derefter faaet hver sin Sognepræst. Efter Reformationen vare følgende Præster: 1) Mag. Mathias, tillige Kanik i Ribe, kaldet 1536; 2) Hr. Gregers Jepsön, kaldet 1570; 3) Hr. Villads Nielssön, kaldet 1596, og 4) Hr. Niels Villadssön, kaldet 1608 og Præst indtil 1639.

### 3. Borberg.

(Indberetning af Sognepræsten Chr. v. Hjelmcrone, dat. 25. Marts 1766).

Fra Kong Valdemar d. 3dies Tid, eller fra Aar 1363, vides Præsterne i dette Kald dels af nogle gamle Pergamentsdokumenter, dels af en gammel Tavle i Borberg Kirke. De ere følgende: 1) Hr. Peder Winther, 1363. — 2) Hr. Mads, 1376. — 3) Hr. Thöger 1395. — 4) Hr. Niels Pedersen, 1406; han var Sognepræst i Kaldet i 5 Aar og siden Kanik i Viborg. — 5) Hr. Eske Madsen, 1411, Sognepræst i Kaldet i 15 Aar, derefter Præst i Holstebro i 40 Aar, altsaa Præst i 51 Aar. — 6) Hr. Christen Svendsen, 1422, Præst i Kaldet i 15 Aar, derefter Præst i Hjerm og siden Prior i Stübber-Kloster. — 7) Hr. Christen Lauritsen, 1462, Præst i 28 Aar; i hans Tid var der en Kapellan ved Menighederne ved Navn Oluf Nielsen, som siden blev Prior i Stübber-Kloster og er nok den, som har givet Borbergholmgaard med hosliggende Sö til Præstens Bord. — 8) Hr. Hans Knudsen, 1490, Præst i 25 Aar. I hans Tid blev Holstebro Kald lagt til Borberg Kald, og han holdt da paa engang 2 Kapellaner (se ovenfor under Holstebro); han var den sidste Præst under Pavedømmet.

Efter Reformationen vare følgende Præster: 1) Hr. Jens Enevoldsen, 1515, Præst i 38 Aar. — 2) Hr. Enevold Christensen i 33 Aar fra 1554. — 3) Hr. Niels

Nielsen, 1587, i 12 Aar. — 4) Hr. Claus Grummesen, 1599, i 2 Aar og 5) Hr. Mogens Sörensen Buck, 1601, i 46 Aar.

#### 4. Egtved og Ødsted.

(Indberetning af Præsten Knud Storm d. 14. Juni 1766).

1) Hr. Peder Scodborg var før Reformationen den sidste Præst i Ødsted Sogn. Det er troligt, at han tillige har været Præst i Egtved Sogn og boet i Egtved Præstegaard. Thi paa Annexgaarden i Vesterby, som er den rette Præstegaard til Ødsted Kirke, boede i Hr. Peder Scodborgs Tid en Annexbonde ved Navn Las Kydt, som gav Hr. Peder Scodborg al Skyld, Afgift og Rettighed, som gik af Gaarden, hvilket et Thingsvidue udviser.

2) Hr. Mads Buck fulgte efter Hr. Peder Scodborg og var Sognepræst til Egtved og Ødsted Sogne over 52 Aar og Provst i Jerlöv Herred. I hans egenhændig til hans Søn og Efterfølger i Embedet udgivne Attest, dat. 15. Juli 1583, kalder han sig Sognepræst til Egtved og Ødsted Sogne og Hertedsprovst i Jerlöv Herred. Angaaende hans Vocation, da skriver han i bemeldte Attest, at det var 52 Aar siden han annammede Ødsted Sogn (følgelig ogsaa Egtved) af gamle Bisp Iver Munck med hans Collatsbrev derpaa. Han blev altsaa kaldet 1531 og ordineret af Biskop Ivar Munck. Senere maa han have antaget den Lutherske Lære, da han forblev som Provst og Præst i sit Embede indtil 1584. Han har havt 2 Sønner; thi Pontoppidan melder i sine Annales Tom. 3, pag. 23, at Kong Frederik den Anden paa Forbøn af Hertug Hans af Hadersleben i Aaret 1566 gav den gamle Hr. Mads Buck i Egtved skriftlig Forsikkring, at en af hans Sønner, enten Jens eller Niels, hvilken der studerede vel og kunde erholde godt Vidnesbyrd af Biskoppen, skulde bekomme Embedet efter Faderen.

3) Hr. Niels Buck blev derefter sin Fader adjungeret i Embedet, i hvilket han overlevede ham indtil 1588. Hans Vocations-Datum vides ikke, og derfor veed man heller ikke, hvem der har ordineret ham, enten Paulus Matthiæ eller Johannes Lagonius, som i hans Tid vare Bisper i Ribe; men han maa være bleven udvalgt af Menighedens dertil beskikkede Mænd med Provstens, hans Faders, Raad efter den da brugelige Maade.

4) Hr. Sören Povelsen blev Sognepræst til Egtved og Ödsted Anno 1588, kaldet af Menigheden og ordineret af Biskop Johannes Lagonius i Ribe. Han var ogsaa Provst for Jerlöv-Slaugs Herred, men naar han dertil blev udvalgt vides ikke. Anno 1640 døde han, 78 Aar gammel, efterat han havde været Præst i 52 Aar.

Af et Brev, hvilket samme Hr. Sören Povelsen som Provst har skrevet til Præsten Hr. Niels Sørensen i Heinsvig (Hegensviig), og som *in originali* er hoslagt Indberetningen, meddeles her Følgende:

“S. P. Kiere D. Nicolai maa i vide at ieg i Aftis sich voris kiere Biskops M. Peder Krage-lunds scriffuelse, i huilcken mig befalis at giffue Eder tilkiende oc tilbiude hureledis vdi alle Kiercker skulle en Söndag gaa saadan tacksigelse: *Formula gratiarum actionis pro illustrissimæ Reginæ partu, semel et solenniter in omnibus paræciis instituendæ.* wi ville oc besynderlige nu tacke den alsommectigste gode Gud, at hand saa naadelig haffuer forløst vor höybaarne förstinde Dronning Anna Catharina, og hendis Naade, i denne sin Barnefödsel, Liff oc Sundhed faderlig spari: og beuarit: Wi ville oc inderlige bede same Herre oc Gud, at hand fremdelis ville hendis förstelige Naade styrcke, velsigne oc beuare met sin elskelige höybaarne Herre, voris allernaadigste Konning: Disligist Deris höybaarne foreldre oc gandske

Kongelige Huss, til sin Guddommelige æris formering disse Riger oc Lande til all Lycksalighed, velfært oc til gandske Menigheds beste. Oc det for sin Kiere Söns vor Herris Jesu Christi skyld”.

Brevet er dateret: Egetuedt then 4 septembr a<sup>o</sup> 99 og undertegnet: Sören Pouelssön.

##### 5. Skanderup.

(Indberetning af Præsten P. Winther, dat. d. 1. Mai 1769).

Hvad Præsterne för Reformationen angaaer, da nævnes en papistisk Præst Thomas, som skal være bleven ihjel-slagen af Nagbölle Bymænd, fordi han ikke efter deres Begjæring vilde lade Præstegaarden flytte ned til Byen, hvilket hans Efterkommere bleve nödtte til at indrömme. I Reformationstiden var her en Munk ved Navn Jens Buck, som antog den Lutherske Religion og siden forestod Kaldet indtil 1553, da han afstod det til næstfølgende Præst, hvilket sees af en Contract imellem dem, dat. Anden Advents Söndag MDLIII, hvori anföres disse Ord: “Hr. Knud Buck skal være Hr. Jenses Medhjælper i begge deres Livs Tid og fuld Sognepræst om han lever Hr. Jenses Död”, og derpaa nævnes Alt, hvad Hr. Knud skulde have til sin Underholdning af Jorder, Skov, Offer og Tiende. Denne har altsaa været den förste Lutherske Præst, og det i 16 Aar.

Efter ham fulgte Hr. Knud Mogensen Buck, som betjente Kaldet i 51 Aar og gjorde meget til Efterkommernes Nytte. Som Bilag til Indberetningen fölger *in originali* Lehnsmanden Jörgen Rosenkrantz's Stadfæstelse af hans Udvælgelse til Sognepræst, af hvilken her meddeles Afskrift:

“Jeg Jürgenn Rosenkrantz hofuitzmand paa Kolvinghus gör hwitterligdtt och kendes meth thette mith obene breff att thende Breffuiisser her knudtt

Mogensen haffuer Redelige wdtueelse aff heritzproffuest och menige sognemend vdj skandrup sognen att were theris sogneprest: och haffuer sidenn wereth hoess Erlige och wellerth Mand Mestere hans Taus-senn Superattendent vdj Riber stigdt och lade Seg examinere och offuerhööre aff hannem. Och err ther beffundenn vdj lerdom och forstandt duellige och bequem att maa were Sogneprest vdj for<sup>ne</sup> sognen So att hand hannem samtöcker och begaerr ephter for<sup>ne</sup> hans kalatz lüdelssse: Thi stadtffester jeg hannem till for<sup>ne</sup> skandrup kiercke paa kongl. wegne for enn sand Sogneprest att nüle bruge och beholde for<sup>ne</sup> sognen medtt prestegardenn och sin retthe tilliggelsse: ephter ordinantis lüdelse er Till widtnishürdt trücker jeg mith signedtt for thette mith obene breff medtt for<sup>ne</sup> Mester hans Taussens signedtt: giffuen paa Kolinghus löffuerdag ephter bartolomej a<sup>n</sup> lviii”. (c: 1558).

(L. S.)

(L. S.)

Efter Hr. Knud Mogensen Buck fulgte Hr. Jens Knudsen Buck, formodentlig hans Sön, som var Præst i 10 Aar. Familien Buck afgav Præster til Skandrup indtil Slutningen af det 17de Aarhundrede. I Midten af samme Aarhundrede var Jens Jacobsen Buck Præst, hvis Kaldsbrev, udstedt af menige Sognemænd, her meddeles efter Originalen, endskjöndt det tilhörer en noget sildigere Tid end den, vi nærmest have villet oplyse.

“Vi Effterskreffne Hr. Nielss Ollesen Sogneprest. . . . .Erst<sup>1)</sup> och Jordrup Sogner, oc aff voriss kiere Her Biscop forordineret Præpositi Bestilling att Effterkomme vdj Skanderup kald, som nu leddigt er, detz direction oc forsiun, anderss Jepsön i Nagbyll oc Peder hansön i Skanderup, Præstenss Med-

<sup>1)</sup> c: Werst, som altsaa dengang var forenet med Jordrup.

hjelpere, Gyde Andersön i Gjelballig, Hanss Christensön i Skanderup Jörgen Jensen Stub ibid. Jenss Eskisön i Naghyll oc Jep Buck ibidem, Sognemend vdj Skanderup Sogn, hermed kiendiss for Alle med dette vort obne breff, at Eftersom Gud allermectigste ved döden haffuer henkaldet fra oss Hæderlig og vellærdt mand, nu salig, Her Jacob Buck, hertildagss voriss kiere Siælsörger oc Lærer, da haffuer vi effter Gudss ord oc vor Christelige kirke Ordinantz först gjort vor flittig bön til Gud samptlige med meenige Sognemend, oc saa derhoss hört oss om en god skickelig Persoen, som vel kunde betiene samme kirkekald Gud til ære oc oss fattige Sognemend til Salighedts Tröst oc Ophbyggelse. Oc Eftersom oss aff Guds forsiun forekommer Vellærdt Persoen Jenss Jacobsön Buck, som haffuer Studeret i det høylofflig konglig Academie i Kiöbenhaffn oc dessmidlertid bekommen Attestation oc Dimiss, som hand haffuer viist voriss Elskelige Her Bishop, haffuer ocsaa tro oc flittig tient vdj Colding Schola effter god vidnissbjurd oc it Erligt Naffn oc Rycte om god omgiengelse oc Gudfryctig leffnet hannem tilstaar, oc nu haffuer ladet sig höre hoss oss, det hanss Tieniste oc gaffuer befalder oss vell forhaabendiss hannem at forfremmiss till Gudss ære oc Mienighedenss gaffn oc Salighed. Huorfore vi Samptlige paa Skanderup Menighedss oc Meenige Sogne Mendss Vegne vdj den hellige Trefoldighedss Naffn haffuer udvaaldt oc kaldet for<sup>ne</sup> vellærdt Jenss Jacobsen Buck til at vorde oc bliffue vor kiere Sogne Præst og Siælesörger oc oss at forestaae ..... oc Salige ord oc de høyværdige Sacramenters rette Brug oc christelige Omgengelse, oc vi loffuer oc Tilsiger hannem at meenige Sognemend ville derimod giffue oc giöre hannem alt

huiss hannem böer at giffuess oc giöriss med Rette, effter Kong. Majests ordinantz oc som vi hanss formand giffuet oc giort haffuer. Huorfore vi kierligen oc venligen ombeder voriss Elskelige Her Biscop, Hæderlig oc Höylærd Mand Doct. Peder Jensön Kragelund Superintendent offuer Riber stigt, om hand til saadan Kircke Tieniste kand findiss Bequem oc skickelig at være oc hannem da foreskriffue til voriss Kiere Her Lensmand Erlig oc Velb. Mand og Streng Ridder Her Steen Bilde til Kiersgaard Kongl. Mayestz Befallingss Mand paa Coldinghuss om Collatz at bekomme paa Kong. Mayestz vor allernaadigste Herriss vegne, at for<sup>ne</sup> Jenss Jacobssen Buck maa siden Indviess oc ordineriss oc oss som En Ret Gudss ordss Tienere Tilskickis i Herrens Naffn Gud til loff oc ære oc oss til Vndervijsning oc Tröst. Det vil Gud belönne oc vi ville komme det Ihue i voriss Bönner til hannem: Skreffuet i Skanderup Kircke Dominica Oculi Anno 1654. Til Vidnissbjurd med voriss Signetter bekreffter oc vnderskreffuet af oss som skriffue kunde”.

|                |                |                |
|----------------|----------------|----------------|
| L. S.          | L. S.          | L. S.          |
| Niels Ollesen, | Anders Ibsen.  | Peder Hanssen. |
| m. p. p.       | Egen handtt.   | Eg. hdt.       |
| L. S.          | L. S.          | L. S.          |
| G. A. S.       | H. S.          | I. I. S.       |
|                | Jens Eschisen. | Jep Buck.      |
|                | Egen handtt.   | Egh.           |

(Om Jens Jacobsen Bucks Eftermand, Hr. Nissenius Buck, findes den Notits, at han Aaret för han blev Præst, nemlig d. 23. Septbr. 1687 af Biskop Lodberg blev beskikket til Actor imod Hr. Sören Nielsen Gamst i Weerst, fordi denne paa en ulovlig Maade havde afstaaet sit Kald. Denne Notits har Interesse med Hensyn til det

i "Kirkehistoriske Samlinger", 3. Hefte, Pag. 475 meddelte Thingsvidne, som netop angaaer ovennævnte Hr. Sörens ulovlige Afstaaelse af sit Kald, og viser, at samme ikke er gaaet upaataalt hen).

#### 6. Vilslef og Hunderup.

(Indberetning af Præsten Knud Lang, dat. d. 30. Dec. 1766).

Den sidste katholske Præst i Vilslef var Hr. Johannes Fuorle; men förend ham skal have været en Præst ved Navn Moffris Wormd, som nævnes i et Thingsvidne fra 1566. Samme Mauritz Worm nævnes ogsaa under Navnet Mouris Gorm Anno 1510 i et Skjøde, som Kirsten Hennikes i Ribe har givet til Biskop Ivar Munck paa et Hus, "Snagdal" kaldet, med tilliggende Ejendom. Denne Mand maa ogsaa uden Tvivl have været den samme Mauritius Orm, som i Terpagers "Ripæ Cimbricæ" P. 174 nævnes som residerende Canonicus ved Kapitlet i Ribe. Det synes altsaa, at bem. Mauritz Worm enten er bleven forflyttet fra Vilslef Præstekald til Kanonikatet i Ribe eller ogsaa at han tillige har besiddet begge Dele og holdt en Vicarius i Vilslef efter de Tidens brugelige Maade.

Förend samme Orm, Worm eller Gorm nævnes endnu en Præst i Vilslef ved Navn Jens Nielsen, som ligeledes omtales i "Ripæ Cimbr." P. 217, hvor det Skjøde auföres, ved hvilket han bortskjænkede en Gaard til Residents for Sakristiets Forstander i Ribe Domkirke, Ao. 1411.

Ovennævnte Johannes Fuorle, som uden Tvivl havde sit Tilnavn af Fuorle (Foel?) Sogn i det Slesvigske, døde i Aaret 1541 og blev efterfulgt af

Magister Claus Giörding, *vicarius capituli Ripensis*, der var Præst fra Aar 1542 til 1571. De fölgende Præster efter ham vare: Mag. Niels Clausen (vistnok en

Søn af Claus Giörding) fra 1571 til 1594, Hr. Morten Hegelund, som i Bispevacancen blev ordineret i Odense af Biskop Mag. Jacob Matthiæ og døde d. 15. Sepbr. 1606, og Hr. Daniel Hansen, hvis udførlige Levnetsbeskrivelse findes i "Ripæ Cimbr." Pag. 621. Han var Præst i 12 Aar indtil 1618.

Först i Aaret 1663, d. 9. Decbr., blev Hunderup Sogn annecteret til Vilslef ifölge Ansögning af Erik Krag, Herre til Kiergaard og Bramminge. Hunderup havde forhen været annecteret til Bramminge; men nu bestemtes, at ved forefaldende Vacance skulde Hunderup annecteres til Vilslef, og Bramminge til Darum. Præsten i Darum døde först, hvorpaa Præsten Povl Christensen, hidtil i Hunderup og Bramminge, blev Præst for Darum og Bramminge, hvorimod Præsten Christen Lönne i Vilslef, mærkeligt nok, ikke fik Hunderup, men en ung Mand, Hr. Hans Pedersen Barts kjær, blev kaldet til Hunderup alene. Indberetteren udtömmar sig i Gisninger over denne Sag, hvilke vi ikke her ville gjentage, men kun anföre hvad han meddeler af et forefundet originalt Brev fra 1663, skrevet af Biskop Kragelund i Ribe til Hr. Erik Krag i Kjöbenhavn som Patron for Hunderup, Darum og Bramminge, da dette Brev giver tilstrækkelig Oplysning i ovennævnte Sag. Biskoppen forsikkrer i sit Brev Hr. Erik Krag at have anbefalet Sidstnævntes Ansögning om Annecteringen paa det Bedste, men fraraader ham den alligevel, i det mindste for nærværende Tid, saalænge som de 3 i Vilslef, Darum og Hunderup værende Præster endnu vare i Live. Saaledes lyde Ordene:

"Ellers veed jeg ikke, om den fromme Hr. Secreterer herudi sig noget vilde betænke; thi, som mig synes, kunde den Tiid komme, at den gode Hr. Secreterer hellere vilde have sin egen Præst til begge hine Gaarde, och, skal jeg sige sanden, da er hverken

Præsten i Wilslef eller Darum ret forvaret i deres Hoveder, som man plejer at sige, synderlig, naar de faaer en drich etc. Dog vilde jeg vel ynske Hr. Secreterer en anden Præst, om Hr. Poul paa andre stæder kunde forsiunes; thi han er underlig og er *in synodo* paamindt om hans hastige og hæftige Prædikener, som han doch ikke kand lade, men 3die pintzedag, der jeg visiteret i kirchen, loed sig forlyde af Prædikestolen med disse ord: at det var den gandske Land bevidst, hvor meget han skulle lide for Christi nafns Bekjendelse. Jeg kunde ikke andet, en i en god mening erindre et ord derom, stiller alting i den gode Hr. Secreterers høyfornuftige betæncende, som ald dette langt bedre end jeg, kand eftertænche og forstaac”.

Först i Aaret 1672 blev Hr. Christen Lönne i Vilslef, ved Hr. Bartskjærs Afgang, tillige Præst i Hunderup, og siden den Tid have begge Sogne været forenede under een Præst.

---